

HAKSIZ FİİLDE CEZA ZAMANAŞIMI SÜRESİ

The Timeout Time Penalty Tort

Kadir BAĞCI*

ÖZET

Hukuka aykırı fiil hem haksız fiil hem de suç teşkil edebilir. Bu durumda, failin tazminat sorumluluğu borçlar hukukunu, cezaî sorumluluğu ise ceza hukukunu ilgilendirir. Ancak bir haksız fiilin suç oluşturması, bazı konularda borçlar hukuku açısından önem taşımaktadır. Bunlardan birisi de haksız fiil teşkil eden eylemin aynı zamanda ceza kanunlarına göre suç teşkil etmesi ve ceza davası zamanaşımı süresinin Türk Borçlar Kanunu m. 72/1, 1. cümlede öngörülen sürelerden daha uzun olması halinde, haksız fiilden doğan tazminat taleplerine ceza zamanaşımı süresi uygulanmasında görülür (TBK m. 72/1, 2. cümle).

İşte bu çalışmamızın konusu da ceza davası zamanaşımının hangi koşullarda tazminat davasında uygulanabileceğidir. Çalışmada, öğreti ve Yargıtay kararları ışığında bu koşullar ayrıntılı olarak irdelenmiş, borçlar hukukunda ceza zamanaşımının öngörülme sebebi, ceza davası zamanaşımının kimlere uygulanacağı açıklanmış, bu zamanaşımı süresinin uygulanmasında karşılaşılan kimi sorunlara cevap verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Borçlar Kanunu m. 72, Haksız Fiil, Ceza Zamanaşımı.

ABSTRACT

Unlawful acts can constitute both tort crime. In this case, the perpetrator of the indemnification obligations of the law, and the criminal liability concerns the criminal law. However, creating a tort crime, due in some subjects is important in terms of the law. One of these actions which constitute the tort is also a violation of the criminal law and criminal timeout of the Turkish Code of Obligations m. 72/1, in case longer than the period prescribed in 1 sentence, fines tort claim for damages arising from the implementation of the limitation period is observed (TBK m. 72/1, 2nd sentence).To

That's the subject of this study can be applied in circumstances in which the criminal proceedings in the compensation case is time-barred. In this study, in the light of the teachings and the Court of Cassation elaborates these conditions in detail, liabilities reason prescribed statute of limitations for sanctions in civil, criminal proceedings shall be applied to whom the statute of limitations has tried to provide answers to those encountered some problems in the implementation of this timeout.

* Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Tetkik Hâkimi.
kadir.bagci@adalet.gov.tr, judge_elb@hotmail.com

Keywords: Turkish Code of Obligations m. 72, Tort, Criminal Timeout.

GİRİŞ

Haksız fiilden doğan tazminat talepleri için, mağdurun zararı ve tazminat sorumlusunu öğrenmesinden itibaren işlemeye başlayacak iki yıllık ve her hâlde haksız fiilin meydana geldiği tarihten itibaren işlemeye başlayacak on yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür (TBK m. 72/1, ilk cümle). Ancak kanun koyucu hemen ikinci cümlede bu süreler dışında ve bunları aşan ayrı bir süre daha öngörmüştür. İnceleme konumuz olan ve ceza zamanaşımı olarak nitelendirilebilecek olan bu süre TBK m. 72/1, 2. cümlede, “Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır.” şeklinde ifade edilmiştir. Bu hükümlerle hem tazminat sorumluluğunu gerektiren hem de ceza kanunlarına göre suç teşkil eden bir eylemin farklı zamanaşımı sürelerine tabi olması engellenerek adalete ve hukuksal güvenliğe aykırı sonuçların önüne geçilmesi hedeflenmiştir¹. Gerçekten de haksız fiili gerçekleştiren failin daha ağır cezaî sorumluluğu devam ederken görece daha hafif olan hukukî sorumluluğunun sona ermesi tutarlı bir çözüm olmazdı².

¹ Çelik, Çelik Ahmet: Tazminat ve Alacaklarda Sorumluluk ve Zamanaşımı, Bilge Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2012, s. 301; Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, 18. Baskı, Ankara 2015, s. 834; Erdem, Mehmet: Özel Hukukta Zamanaşımı, Oniki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2010, s. 137; Kılıçoğlu, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitapevi, 18. Baskı, Ankara 2014, s. 493-494; Saymen, Ferit H. - Elbir, Halid K. : Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler, cilt 1, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1958, s. 528; Karacabey, Ö. Faruk: “Haksız Fiillerde Zamanaşımı”, YD., sayı 1, 1979, s. 81; Gürkanlar, Metin: Bir Zarara Birlikte Neden Olan Birden Çok Kişinin Sorumluluğu, Ankara 1982, s. 121; Tekinay, S. Sulhi - Akman, G. Sermet - Burcuoğlu, Haluk - Altıp, Atilla: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Filiz Kitapevi, 7. Baskı, İstanbul 1993, s. 722; Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, cilt 1, Fakülteler Matbaası, 2. Baskı, İstanbul 1976-1977, s. 714; Tutumlu, Mehmet Akif: Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara 2007, s. 56; Tandoğan, Halûk: Türk Mes’uliyet Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 362; Antalya, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, cilt 2, Legal Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul 2015, 510-511.

² Oğuzman, M. Kemal - Öz, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, cilt 2, Vedat Kitapçılık, 11. Baskı, İstanbul 2014, s. 75; Kılıçoğlu, Mustafa: Tazminat Hukuku, Bilge Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2014, s. 779; Bu amaç Yargıtay tarafından da şu şekilde ifade edilmiştir: Yargıtay HGK., T: 18.11.1981, E: 1979/4-231, K: 1981/744 (Kazancı İçtihat Bankası) “Bilindiği gibi, haksız eylemlerin bir kısmı, sadece hukuk açısından değil, ceza yasaları bakımından da sorumluluğu gerektirir; haksız eylemin faili, yani sorumlusu genellikle daha ağır sonuçları olan bir ceza kovuşturmasına konu olabileceği sürece, zarar görenin haklarını yitirmesinin mantık dışı olacağı kuşkusuzdur.” Başka bir amaç da Yüksek Mahkeme tarafından şöyle açıklanmıştır: Yargıtay İBK., T: 07.12.1955, E: 17, K: 26 (Kazancı İçtihat Bankası) “...ceza davası devam ettiği sürece zarar görenin ceza mahkemesinden tazminat isteyebileceği ve haksız

Bu sebeple kanun koyucu, sorumluluklar arasındaki dengeyi sağlamak amacıyla ceza davası zamanaşımı ve tazminat davası zamanaşımını uyumlu hale getirmek istemiş³, bu şekilde zarar gören kişiler için medeni hukuk çerçevesinde hareket imkanı genişletilmiştir.

Tazminat davasında ceza zamanaşımının düzenleniş nedenlerinden bir diğeri de, haksız fiilden zarar görenin ceza davası devam ettiği sürece kamu davasına katılarak tazminat isteyebilmesinin mümkün olması idi. Ancak, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 365. maddesinin 2. fıkrasındaki kamu davasına katılan kişinin şahsi haklarını isteyebileceğine ilişkin düzenleme, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na alınmamıştır. Bu nedenle söz konusu gerekçenin bugün itibarıyla bir geçerliliği kalmamıştır.

I. CEZA DAVASI ZAMANAŞIMI SÜRELERİ

Tazminat davalarında uygulanacak olan ceza zamanaşımı süresi, TCK'nun 66. maddesinde düzenlenen "dava zamanaşımı" süreleri olup, aynı Kanunun 68. maddesinde öngörülen "ceza (infaz) zamanaşımı" süreleri değildir⁴. Ceza (infaz) zamanaşımı sürelerinin tazminat davası zamanaşımına herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.

Ceza davası zamanaşımı sürelerinin belirlenmesinde TCK m. 66/3, 4 ve 5 hükümleri esas alınır, ancak TCK m. 66/2 uygulanmaz⁵. Buna göre, tazminat dava-

eylemin Devlet tarafından izlenmesi mümkün oldukça tazminat davasını kabul etmemek anlamsız olacaktır." Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., T: 22.02.2012, E: 2011/4-640, K: 2012/89 (UYAP).

³ Eren, s. 834; Erdem, s. 137; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 722; Narter, Sami: Kursuz Sorumluluk, Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2014, s. 1419.

⁴ Eren, s. 834-835; Kılıçoğlu, s. 496; Erdem, s. 136; Tandoğan, s. 360-361; Antalya, s. 513; Uygur, Turgut: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, cilt 1, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2013, s. 529; Narter, s. 1419; Gökcan, Hasan Tahsin: Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2010, s. 907; Aydos, Oğuz Sadık: "İstisnai Sürenin Nisbi Süreye Etkisi", TAAD, sayı 14, Temmuz 2013, s. 406; Karacabey, s. 86; Hatemi-Gökyayla: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Vedat Kitapçılık, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 184; Yıldırım, Abdülkerim: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2015, s. 230; Belli bir süre geçtikten sonra kamu davasının açılmaması manasına gelen "dava zamanaşımı" TCK m. 66'da şu şekilde düzenlenmiştir: a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl, b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl, c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl, d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl, e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıldır.

⁵ TCK m. 66 "(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmuş olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmuş olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer. (3) Dava

larında uygulanacak ceza zamanaşımı süreleri, eyleme kişileştirme sonucu verilen ceza miktarına göre değil, eylemin uyduğu maddede öngörülen cezanın üst (tavan) haddine göre belirlenecektir⁶. Ayrıca somut olayda, faile daha ağır ceza verilmesini gerektiren nitelikli hallerin varlığı durumunda, ceza zamanaşımı süresinin belirlenmesinde bu haller de göz önünde bulundurulmalıdır⁷. Bir başka deyişle, ceza zamanaşımı süresinin belirlenmesinde, o suçla ilgili olarak hükmedilmesi mümkün olan en yüksek ceza miktarı esas alınmalıdır. Buna karşın, daha hafif cezayı gerektiren nitelikli haller söz konusu ise ceza zamanaşımı süresinin belirlenmesinde bu durum dikkate alınmaz. Aynı şekilde yaş küçüklüğü, teşebbüs ve haksız tahrik dolayısıyla cezada yapılacak olan indirim miktar veya oranları, ceza zamanaşımı süresinin belirlenmesinde göz önünde bulundurulmaz⁸.

Öte yandan ceza zamanaşımı süresinin başlangıcına TBK hükümlerinin değil de, ceza davası zamanaşımının başlamasına ilişkin ceza kuralının (TCK m. 66/6)⁹ kıyasen uygulanacağı öğretisi¹⁰ ve uygulamada¹¹ genel olarak kabul edilmektedir.

zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâlleri de göz önünde bulundurulur. (4) Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır. (5) (Değişik fıkra: 29/06/2005-5377 sayılı kanun m. 8) Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu husustaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar.”

⁶ Yargıtay Büyük Genel Kurulu, T: 03.06.1942, E: 1941/36, K: 1942/15 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı (Karacabey, s. 87); Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., T: 19.02.2014, E: 2013/4-440, K: 2014/115 (UYAP).

⁷ Zincirleme suç suçun nitelikli hali olmadığından, müteselsil suç dolayısıyla ceza miktarında yapılacak olan artış oranı, ceza zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dikkate alınmaz.

⁸ Bakıcı, Sedat: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2007, s. 1239 vd.; Özgenç, İzzet: Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler, Adalet Bakanlığı Yayını, 3. Baskı, Ankara 2006, s. 736; Antalya, s. 514.

⁹ TCK m. 66/6'da, ceza davası zamanaşımının başlangıcı şöyle düzenlenmiştir: “Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs hâlinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar.”

¹⁰ Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 76; Çelik, s. 335; Feyzioğlu, cilt 1, s. 719; Kılıçoğlu, s. 500; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 725; Karacabey, s. 87; Gökcan, s. 908; Uygur, Turgut: Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, cilt 3, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara 2010, s. 2797; Reisoğlu, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınevi, 25. Baskı, İstanbul 2014, s. 270; Akçay, Ergin: Türk Borçlar Kanununa Göre Zamanaşımı, Oniki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2010, s. 73; Aksi görüş için bkz. Antalya, s. 514.

¹¹ Yargıtay HGK., T: 16.04.2008, E: 2008/4-326, K: 2008/325 (UYAP) “Ceza kanununda öngörülen daha uzun zamanaşımı süresi, her halde olay tarihinden itibaren işlemeye başlar; sürenin işlemeye başlaması için, zarar görenin zararı ve onun failini öğrenmesi koşulu aran-

Buna göre, TBK m. 72/1, 2. cümle hükmünün (ceza zamanaşımının) uygulandığı durumlarda, zamanaşımı süresi, zararın ve sorumlu şahsın öğrenildiği tarihten itibaren değil, suç teşkil eden fiilin işlendiği (eylemin tamamlandığı) tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

Ceza kanunu hükümleri, sadece ceza davasının zamanaşımının süresi ve başlangıç noktası bakımından uygulanacak olup, zamanaşımın durması ve kesilmesine ilişkin nedenler ve sonuçları hakkında Ceza Kanunu hükümleri değil, Türk Borçlar Kanunu hükümleri (TBK m. 153-157) uygulanacaktır¹². Bu bakımdan, Türk Borçlar Kanununda öngörülen bir kesilme nedeni gerçekleştiikten sonra işleyecek olan yeni süre, yine ceza davası zamanaşımı süresi olacaktır¹³. Bununla birlikte, zamanaşımının kesildiği durumlarda salt ceza davaları yönünden öngörülen “yarı oranında uzama” kuralı, hukuk davalarında uygulanmaz¹⁴.

TBK m. 72/1, 2. cümle hükmünün uygulanabilmesi için, daha uzun ceza davası zamanaşımı süresinin mutlaka ceza kanununda yer alması şart değildir. Zira, bu madde ceza kanunundan değil, ceza kanunlarından bahsetmektedir. Bu nedenle ceza hükümleri taşıyan diğer kanunlardaki ceza davası zamanaşımı süreleri de dikkate alınmalıdır¹⁵. Örneğin, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Orman Kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu vs.

maz.” Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., T: 02.07.2003, E: 2003/4-467, K: 2003/460 (Çelik, s. 340); Yargıtay 4. HD., T: 08.12.2005, E: 2005/109, K: 2005/13301 (Çelik, s. 340); Yargıtay 4. HD., T: 05.05.2003, E: 2003/1832, K: 2003/5814 (Kazancı İçtihat Bankası); Yargıtay 4. HD., T: 08.02.2001, E: 2000/10138, K: 2001/1232 (Çelik, s. 341).

¹² Bilgen, Mahmut: Özel Hukukta Zamanaşımı, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2010, s. 649; Çelik, s. 334; Uygur, Şerh, s. 533; Antalya, s. 514-515; Karacabey, s. 86; Akçay, s. 73; Yargıtay HGK., T: 18.11.1981, E: 1979/4-231, K: 1981/744 (Kazancı İçtihat Bankası) “Ancak hemen belirtmek gerekir ki; BK m. 60/II’deki (TBK m. 72/1, 2. cümledeki) zamanaşımı tamamen hukuka ait bir kurum olup, zamanaşımını durduran ve kesen nedenler yönünden TCK’nun 102, 104-107. (5237 sayılı TCK m. 66 vd.) maddeler değil, aksine BK m. 132-137 (TBK m. 153-157) uygulama alanı bulur.” Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T: 25.01.1968, E: 11315, K: 968 (Çelik, s. 334, dn. 263); Aksi yönde bkz. Yargıtay 15. HD., T: 14.02.1989, E: 1989/261, K: 1989/585 (Bilgen, s. 655).

¹³ Erdem, s. 147; Antalya, s. 515.

¹⁴ Çelik, s. 332; Yargıtay HGK., T: 16.04.2008, E: 2008/4-326, K: 2008/325 (Bilgen, s. 650-654) “Öte yandan, aynı Kanununun 104. maddesinde (TCK m. 67/4’te) zamanaşımının kesildiği hal-ler için salt ceza davaları yönünden öngörülen “yarı oranında uzama” kuralı, hukuk davalarında uygulanmaz.”; Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., T: 22.06.2009, E: 2008/3485, K: 2009/7564 (Bilgen, s. 650); Yargıtay 11. HD., T: 27.04.2009, E: 2009/3053, K: 2009/4958 (Bilgen, s. 649); Aksi yönde bkz. Yargıtay 15. HD., T: 14.02.1989, E: 261 K: 585 (Çelik, s. 332); Yargıtay 17. HD., T: 08.09.2004, E: 8400, K: 9121 (Bilgen, s. 655-656).

¹⁵ Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 76; Eren, s. 835; Kılıçoğlu, s. 497; Erdem, s. 138; Karacabey, s. 86; Uygur, Şerh, s. 529; Özkaya, Eraslan: Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2012, s. 242.

II. CEZA ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN UYGULANMASI KOŞULLARI

A. Haksız Fiilin Aynı Zamanda Suç Teşkil Etmesi

TBK m. 72/1, 2. cümle, ceza davası zamaşaşımı süresinin uygulanabilmesi için öncelikle tazminat sorumluluğuna neden olan fiilin aynı zamanda ceza kanunlarına göre suç teşkil etmesi gerekir. Bu kapsamda suçun niteliği önemli değildir. Eğer ortada suç teşkil eden bir eylem yoksa, tazminat davası hukuk zamaşaşımı sürelerine tabi olacaktır¹⁶.

Fiilin suç oluşturup oluşturmadığı ceza kanunlarına (ceza hukuku ilkelerine) göre tespit edilir¹⁷. Bu nedenle, suçun düzenlendiği kanunda belirtilen unsurların tamamı koşul olarak aranacaktır. Yani suçun maddi unsurları kadar manevi unsurunun da bulunması gerekir¹⁸. Dolayısıyla, cezayı gerektiren fiil ile zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması şarttır¹⁹.

Ceza davası zamaşaşımının uygulanabilmesi için tazminat sorumluluğuna neden olan fiilin ceza kanunlarına göre suç oluşturması ve cezayı gerektirmesi yeterli olup ayrıca haksız eylem faili hakkında ceza davası açılmış olması veya mahkûmiyet kararı verilmiş olması, hatta soruşturma yapılması gerekli deđildir²⁰. Bu nedenle tazminat davasına bakan hâkim, zamaşaşımı savunmasıy-

¹⁶ Kılıçoğlu, s. 494; Yargıtay 11. HD., T: 14.06.2007, E: 2006/6294, K: 2007/9064 (Kazancı İçtihat Bankası?) "...davacı kendi kendini yaralamış olup, hakkında açılmış bir ceza davası ya da başlatılmış bir soruşturma dosya kapsamından anlaşılammaktadır...öncelikle hangi gerekçeyle ceza zamaşaşımının uygulanması gerektiğinin açıklanması ve sonuca göre bir hüküm kurulması gerekirken..."

¹⁷ Ceza davası zamaşaşımı süresinin belirlenmesinde olduğu gibi suç niteliğinin araştırılmasında da Türk Ceza Kanunu hükümleri yanında özel yasalarda yer alan ceza hükümleri göz önünde bulundurulmalıdır. Karahasan, Mustafa Reşit: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, cilt 2, Beta Yayınevi, İstanbul 2003-2004, s. 603; Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 76; Eren, s. 835; Feyzioğlu, cilt 1, s. 718; Kılıçoğlu, s. 497; Erdem, s. 138-139; Çelik s. 308; Akçay, s. 73-74.

¹⁸ Eren, s. 835; Erdem, s. 139; Kılıçoğlu Mustafa, s. 781; Narter, s. 1419; Kılıçoğlu s. 494 (Yargıtay HGK., T: 27.03.1963, E: 3-1, K: 4, SİD, 1963, cilt XVII, s. 5655) "Bir kimse sahibini öldürmek kastıyla hareket edip, silahın isabet almaması nedeniyle hayvanını öldürürse eski TCK'nun 521. maddesindeki hayvan öldürme suçu oluşmaz. Zira, kanunlarımızda tedbirsizlik ve dikkatsizlikle bir kimsenin malına zarar verme veya hayvan öldürme suçu kabul edilmiştir. Bu nedenle, bu olayda hayvanın öldürülmesi nedeniyle açılan tazminat davasına ceza zamaşaşımının uygulanması düşünülemez."; Aksi yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T: 19.10.1998, E: 1998/4220, K: 1998/7898 (Kazancı İçtihat Bankası) "Davalı hakkında açılan ceza davasında suç kastının bulunmadığı gerekçesiyle beraat etmesi, anılan yasa hükmünün (TBK m. 72/1, 2. cümlenin) uygulanmasına engel teşkil etmez."

¹⁹ Erdem, s. 139.

²⁰ Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 76; Eren, s. 835; Kılıçoğlu, s. 494-495; Feyzioğlu, cilt 1, s. 715; Tandoğan, s. 362; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 723; Antalya, s. 512; Uygur, Şerh, s. 532; Özkaya, s. 242; Narter, s. 1419; Gökcan, s. 910; Mustafa Kılıçoğlu, s. 781; Tunçomağ, Kenan: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, cilt 1, Sermet Matbaası, 6. Baskı, İstanbul

la karşılaştığında, davanın esasına girmeden önce, eylemin cezaı gerektirir bir fiil olup olmadığını ceza hukuku ilkelerine göre kendisi değerlendirecek, eylemin suç niteliğinde olduğu kanaatine ulaşırsa ceza zamanaşımını dikkate alacaktır²¹. Yoksa, soruşturma yapılmadığı ya da ceza davası açılmadığı için fiilin suç teşkil edip etmediğini araştırmaktan vazgeçemez²². Nitekim Yargıtay içtihatları da bu doğrultudadır²³.

1976, s. 526; Çandarlı, Zahid: Borçlar Hukukunda Müruruzaman ve Buna Mütedair Temyiz Mahkemesi Kararları, Titaş Basımevi, Ankara 1943, s. 47; Karahasan, cilt 2, s. 601; Reisoğlu, s. 271; Karacabey, s. 82; Çelik, s. 308-309 ve s. 370; Erdem, s. 140; Akçay, s. 74; Nomer, Halûk N.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınevi, 10. Baskı, İstanbul 2011, s. 168; Ayan, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Mimoza Yayınları, 6. Baskı, Konya 2010, s. 255; Kayıhan, Şaban: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2012, s. 233; Yağcıoğlu, Ali Haydar: Haksız Fiil Sebebiyle Aynı Zarardan Birden Fazla Kimsenin Müteselsil Sorumluluğu, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2014, s. 233; Yargıtay HGK., T: 10.04.2013, E: 2012/4-1161, K: 2013/498 (UYAP) “(Borçlar Kanunu)...ceza zamanaşımının uygulanabilmesi için, sadece eylemin aynı zamanda bir suç oluşturmasını yeterli görmekte; fail hakkında mahkûmiyet kararıyla sonuçlanmış bir ceza davasının varlığı, hatta böyle bir ceza davasının açılması ya da zarar görenin o davada tazminat yönünden bir talepte bulunmuş olması koşulu aranmamaktadır.”; Yargıtay 3. HD., T: 08.11.2007, E: 2007/15583, K: 16654 (UYAP) “BK m. 60/2 (TBK m. 72/1, 2. cümle) uyarınca, ceza davası zamanaşımının uygulanabilmesi için, ceza davasında tazminat istenmesi gerekmediği gibi, eylemi işleyen hakkında ceza davasının açılmış ya da mahkûmiyet kararı verilmiş bulunması da gerekli değildir. Yalnızca haksız eylemin suç niteliğini taşıması yeterlidir.”; Yargıtay 4. HD., T: 16.12.2002, E: 9658, K: 14127 (Kazancı İçtihat Bankası) “Tazminat davasında ceza zamanaşımının uygulanabilmesi için, açılmış bir kamu davasının bulunması zorunlu değildir. Haksız eylemin aynı zamanda suç oluşturması yeterlidir. Kamu davası çeşitli nedenlerle açılmaması olabilir. HGK’nun 03.06.1953 gün ve 4/71-77 sayılı kararında da açıklandığı üzere bu yön tazminat davasında ceza zamanaşımı süresinin uygulanmasını engellemez.” Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T: 19.01.2015, E: 2014/15846, K: 2015/434 (UYAP); Yargıtay 3. HD., T: 12.11.2009, E: 2009/13096, K: 2009/18071 (UYAP); Yargıtay 4. HD., T: 25.04.2005, E: 1074, K: 4340 (Tutumlu, s. 171-172); Yargıtay HGK., T: 18.11.1981, E: 1979/4-231, K: 1981/744 (Kazancı İçtihat Bankası); Yargıtay 4. HD., T: 20.09.1979, E: 4725, K: 9975 (Çelik, s. 367).

²¹ Ölüm veya yaralanma ile sonuçlanan trafik kazalarında, kazayı yapanın (haksız eylemi işleyen) ve aracın plakası saptanamamışsa, Güvence Hesabı (eski adıyla Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı) olay tarihindeki limitler üzerinden tazminat ödemekle yükümlü olacaktır. İşte bu yükümlülüğün dayanağı olan haksız eylem, aynı zamanda ceza yasası uyarınca suç niteliği taşıdığından (eylemi işleyen kimliği belirsiz kişi olsa dahi) Güvence Hesabına (Garanti Sigortası Hesabına) yapılacak başvurularda ve açılacak davalarda uzamış (ceza) zamanaşımı geçerli olacaktır (Çelik, s. 309).

²² Mustafa Kılıçoğlu, s. 781 “Zarar verici davranış bir muhakeme konusu olmamış ya da ceza davasında maddi anlamda kesinlik kazanmış bir hüküm yok ise, tazminat davasını gören yargıç eylemin ceza kanunu anlamında tipiklik öğelerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini incelemek zorundadır.”

²³ Tandoğan, s. 362; Yargıtay 4. HD., T: 10.06.2013, E: 2013/8422, K: 2013/11047 (UYAP) “Ceza zamanaşımı süresinin uygulanması için somut olay ile ilgili bir soruşturma ya da kovuşturma açılmış bulunması da şart değildir.”

Fail hakkında ceza davası açılmış ve bunun sonuçlanmış olması, tazminat davasında ceza zamanaşımının tamamlanması gibi bir sonuç doğurmaz. Ceza davası sonuçlanmış olsa dahi, ceza zamanaşımı süreleri geçirilmemek koşuluyla, her zaman için hukuk mahkemesinde tazminat davası açılabilir²⁴. Yoksa hüküm, tazminat davasının, ancak ceza davası devam ederken açılabilirliği, kamu davası sonuçlandıktan sonra açılmayacağı gibi bir içeriğe sahip değildir. Örneğin, cezayı gerektiren bir eylem hakkında, ceza zamanaşımı kanunda sekiz yıl olarak öngörülmüş, fail hakkında üçüncü yılın sonunda kesinleşmiş mahkûmiyet kararı verilmiş ise, bundan tazminat davasında zamanaşımının tamamlanmış olduğu anlamı çıkmaz. Bu durumda, ceza zamanaşımı süresinde bir değişiklik olmayacak, ceza davası sonuçlandıktan sonra da (kalan beş yıl içinde) tazminat davası açılacaktır.

Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı gibi nedenlerle ceza sorumluluğu olmayan kişiler tarafından işlenmiş fiiller suç niteliği taşıyorsa, bu eylemler yönünden de ceza zamanaşımı uygulanmalı mıdır²⁵ Öğretide, failin cezaî ehliyeti olmasa dahi, eylem objektif olarak cezayı gerektiriyorsa ceza zamanaşımının uygulanacağını, çünkü cezaya hükmedilmiş olmasının ceza zamanaşımının uygulanması için gerekli olmadığını savunan görüş²⁶ yanında; cezaî ehliyeti bulunmuyorsa cezalandırılabilir bir eylem olmadığına göre ceza zamanaşımının uygulanamayacağını savunan görüş²⁷ de rastlanmaktadır. Kanaatimizce, ilk

²⁴ Uygur, cilt 3, s. 2798; Erdem, s. 141; Çelik, s. 316; Yargıtay 4. HD., T: 05.02.2007, E: 2006/7283, K: 2007/1013 (Bilgen, s. 524) "Dava konusu haksız eylem...suç niteliğinde olup, TCK'nun 102/4. maddesinde öngörülen 10 yıllık ceza zamanaşımına tabidir. Ceza davasının bu süreden önce sonuçlanarak kesinleşmiş olması, BK m. 60/2 (TBK m. 72/1, 2. cümle) hükmü karşısında uzamış ceza zamanaşımı süresinin uygulanmasına engel oluşturmaz."; Yargıtay 4. HD., T: 11.03.1985, E: 1153, K: 2006 (Uygur, cilt 3, s. 2836) "...Eylem suç niteliğindedir ve davalı...ceza mahkemesinde hüküm de giymiştir. Haksız eylem 26.7.1978 tarihinde işlendiğine ve dava da 1.3.1983 tarihinde açıldığına göre, 5 yıllık uzamış zamanaşımının dolmadığı dikkate alınmadan, isteğin bir yıllık sürenin geçtiğinden söz edilerek reddedilmiş olmasında isabet bulunmamaktadır."

²⁵ Ceza hukukunda, henüz 12 yaşını doldurmamış çocukların cezaî sorumluluğunun bulunmadığı, sadece güvenlik tedbirlerine muhatap olacakları kabul edilmektedir (TCK m. 31/1). Buna karşın Medenî hukukta kusurlu hareketin başlayacağı belli bir yaş belirlenmemiştir. Sonuç olarak, 10 yaşındaki çocuk suç niteliği de taşıyan haksız bir fiil gerçekleştirdiğinde herhangi bir ceza almayacak ancak ayırt etme gücüne sahip ise haksız fiilinden sorumlu olacaktır. Bu durumda ceza zamanaşımı süresinin uygulama alanı bulup bulmayacağı hususu önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Aydos, s. 401).

²⁶ Tandoğan, s. 363 (Yargıtay 4. HD., T: 08.11.1948, E: 7351, K: 4627); Kılıçoğlu, s. 495; Çelik, s. 323-324 ve s. 367; Karahasan, cilt 2, s. 599, dn. 43; Tutumlu, s. 58; Özkaya, s. 242; Narter, s. 1421; Yağcıoğlu, s. 233; Aydos, s. 401; Savaş, Fatma Burcu: "Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı", TBBD., sayı 74, 2008 Ocak-Şubat, s. 145.

²⁷ Erdem, s. 139; Karacabey, s. 83; Resioğlu, s. 271; Tekil, Fahiman: Borçlar Hukuku, İstanbul

görüş daha isabetli görünmektedir. Zira, bu tür nedenlerle fail hakkında ceza verilmemiş olması (beraat kararı verilmesi), eylemin suç niteliğini ortadan kaldırmayacağından ceza zamanaşımı uygulanmalıdır. Nitekim Yargıtay'ın da bazı kararlarında bu görüşte olduğu anlaşılmaktadır²⁸.

Şahsi cezasızlık nedenlerinin bulunması halinde ise, bu kişilere yönelik tazminat istemlerinde ceza zamanaşımı uygulanmalıdır²⁹.

Yaş küçüklüğü gibi bir nedenle cezadan indirim yapılabilecek olması, elbette ceza zamanaşımının uygulanmasına engel değildir.

Bir haksız eylemden dolayı Cumhuriyet Savcılığınca takipsizlik kararı verilmesi veya bir eylemin hiçbir şekilde soruşturma ya da kovuşturma konusu yapılmaması, o eylemin suç niteliğinin araştırılmasına ve koşulları oluşmuşsa ceza zamanaşımının uygulanmasına engel olmadığı gibi takibi şikâyete bağlı suçlarda, şikâyet süresinin geçirilmiş olması, hiç şikâyetçi olunmaması veya şikâyetten vazgeçilmiş olması da dikkate alınmaz³⁰. Böyle durumlarda, eylemin suç olup olmadığını ve buna bağlı olarak ceza zamanaşımının uygulanıp uygulanmayacağını hukuk hâkimi ceza hukuku kurallarına göre değerlendirecektir.³¹

1981, s. 155.

²⁸ Yargıtay 4. HD., T: 17.11.1988, E: 6907, K: 9827 (Bilgen, s. 524) "...Haksız fiil işleyen kişinin olay tarihinde 11 yaşından küçük olması nedeniyle ceza ehliyeti yoksa da işlemiş olduğu eylemin suç teşkil etmesi nedeniyle daha uzun olan ceza zamanaşımının uygulanması gerekir."; Yargıtay 4. HD., T: 18.04.2002, E: 2002/301, K: 2002/5075 (Kazancı İçtihat Bankası) "Küçükün yaptığı ölümlü trafik kazası nedeniyle, babaya karşı, (TMK m. 369 gereği aile başkanı sıfatıyla değil), küçüğe "velayeten" açılan maddi ve manevi tazminat davasında, küçüğün haksız eylemi aynı zamanda Ceza Yasası uyarınca suç oluşturduğundan, uzamış (ceza) zamanaşımı uygulanacaktır."

²⁹ Erdem, s. 140.

³⁰ Çelik, s. 360 vd.; Erdem, s. 142; Özkaya, s. 242; Narter, s. 1421; Karacabey, s. 84; Tandoğan, s. 364; Aydos, 405; Savaş, s. 145-146; Yargıtay 4. HD., T: 20.09.1979, E: 1979/4725, K: 1979/9975 (Kazancı İçtihat Bankası) "...takibi şikâyete bağlı suçlarda, şikâyet süresinin geçirilmiş olması nedeniyle ceza davasının açıl(ma)ması, bu suça ait ceza zamanaşımının tazminat davasına uygulanmasına engel değildir. Çünkü şikâyet, ceza kovuşturmasının bir şartıdır ve bir cezalandırılabilme şartı değildir. Bu kovuşturma şartı eksik olsa bile yine suç vardır ve ancak bir kovuşturma konusu olamayacaktır."; Nitekim TCK m. 73/7'ye göre, suçtan zarar gören kişinin yalnızca şikâyetinden vazgeçmiş olması ve bu vazgeçme ile kamu davasının düşmesi, hukuk mahkemesinde tazminat davası açma hakkını ortadan kaldırmaz. Hukuk mahkemesinde tazminat davası açma hakkının kaybedilmesi için, ceza davasında ve hâkim huzurunda "kişisel haklardan da vazgeçtiğini" ayrıca ve açıkça beyan etmesi gerekir.

³¹ Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 76; Erdem, s. 141; Reisoğlu, s. 271; Tandoğan, s. 362; Kılıçoğlu, s. 495; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 723; Feyzioglu, cilt 1, s. 715; Von Tuhr, Andreas: Borçlar Hukuku, cilt 1-2, çev. Cevat Edege, Yargıtay Yayınları, Ankara 1983, s. 386; Tunçomağ, s. 526; Tutumlu, s. 58; Aydos, s. 405; Karacabey, s. 84; Tekil, s. 155.

Tazminat davasında ceza zamaşıımının uygulanabilmesi için, ceza davasında şikâyetçi olunması ve katılma isteminde bulunulması da zorunlu değildir³².

Ceza mahkemesi fiilin suç teşkil ettiğine karar vererek fail hakkında mahkûmiyet kararı vermiş ve bu karar da kesinleşmişse, TBK m. 74 hükmü uyarınca ceza mahkemesinin bu kararı ile tazminat davasına bakan hukuk hâkimi bağlı olacaktır³³. Tazminat davasına bakan hâkim, artık başka bir araştırma yapmadan salt bu karardan dolayı ceza zamaşıımını uygulayacaktır³⁴.

Ceza mahkemesince verilen kararın beraat olması durumunda ise durum tartışmalıdır. Öğretideki bir kısım yazarlar³⁵, beraat kararının hangi sebeple verilmiş olursa olsun, hukuk hâkimini bağlayacağından ceza zamaşıımının uygulanmasını engellediğini ileri sürmektedirler. Buna karşın, aynı görüşte olduğumuz bazı yazarlar ise³⁶ beraat kararlarını bir ayrıma tabi tutarak, sadece failin suçlu olmadığını kesin olarak tespit eden (maddi olgulara dayanan) beraat kararlarının ceza zamaşıımının uygulanmasını engellediği görüşündedirler.

Gerçekten de ceza mahkemesi, fiilin suç teşkil etmediği (suçun unsurlarının oluşmadığı) ya da suçun işlenmediği (eylem yokluğu veya eylemin sanık tarafından işlenmediği) gerekçesiyle beraat yönünde karar vermiş ise, artık hukuk hâkimi ceza hâkiminin kararıyla bağlıdır ve haksız eylemin suç teşkil edip etmediğini araştıramaz. Böyle bir durumda tazminat davasında, ceza davası zamaşıımı dikkate alınmayacaktır. Buna karşın, ceza mahkemesince verilen beraat kararı, fiilin suç oluşturmadığına ya da suçun işlenmediğine değil de,

³² Yargıtay 4. HD., T: 16.12.2002, E: 2002/9658, K: 2002/14127 (YKD., cilt 29, sayı 10, Ekim 2003, s. 1511-1512) "...Ceza davasının ve müdahalenin varlığı veya yokluğu BK m. 60/2'deki (TBK m. 72/1, 2. cümledeki) uzamış (ceza) zamaşıımı süresini etkilemez"

³³ Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 76; Eren, s. 799; Kılıçoğlu, s. 501; Erdem, s. 141; Reisoğlu, s. 271; Çelik, s. 379-380; Tandoğan, s. 362; von Tuhr, s. 386; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 723; Özkaya, s. 242; Narter, s. 1420; Gökcan, s. 910; Feyzioğlu, cilt 1, s. 715; Tutumlu, s. 57; Karacabey, s. 84; Akçay, s. 74-75; Yargıtay 4. HD., T: 05.02.2001, E: 12024, K: 1003 (Çelik, s. 381); Yargıtay 4. HD., T: 04.04.1996, E: 2547, K: 2787 (Çelik, s. 381); Yargıtay 4. HD., T: 06.12.1988, E: 7505, K: 10477 (Çelik, s. 381).

³⁴ Erdem, s. 141.

³⁵ Kılıçoğlu, s. 501; Ergenekon, Yılmaz: Türk Borçlar Hukukunda Müruruzamanın Kat'ı ve Tatili ile Mukayesesi, Ankara 1960, s. 57; Reisoğlu, s. 271; Arsebük, Esat: *Borçlar Hukuku*, cilt 1-2, 3. Baskı, Ankara 1950, s. 570; Tunçomağ, s. 526; Gürkanlar, s. 121; Tekil, s. 155.

³⁶ Oğuzman / Öz, cilt 2, s. 76; Eren, s. 835; Erdem, s. 141; Feyzioğlu, cilt 1, s. 716; Çelik, s. 321 ve s. 378 vd.; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 723; Mustafa Kılıçoğlu, s. 789; Özkaya, s. 242; Uygur, Şerh, s. 532; Narter, s. 1420; Tandoğan, s. 362-363; Karacabey, s. 85-86; Aydos, s. 404; Savaş, s. 145.

delillerin mahkûmiyet için yeterli olmadığı şeklindeki bir gerekçeye dayanıyor-
sa, yani beraat kararı delil yetersizliğinden dolayı verilmişse, tazminat davası-
na bakan hâkim bu kararla bağlı olmayıp fiilin suç niteliğinde olup olmadığını
araştırması gerekecektir. Böyle bir durumda, hukuk hâkimi, fiilin sorumlu kişi
tarafından işlenip işlenmediğini de ayrıca takdir edecektir.

Aynı şekilde ceza mahkemesince verilen beraat kararı suç kastı bulunma-
dığı gerekçesiyle verilmiş ise, hukuk hâkimi bu kararla bağlı olmayıp sorumlu
kişinin kusurunun bulunup bulunmadığını da araştıracaktır.

Yargıtay da bazı kararlarında³⁷ ayırım yapmadan her türlü beraat kararının
ceza zamanaşımının uygulanmasına engel olduğunu belirtmiş ise de, Yüksek
Mahkeme kararlarının çoğunluğunda³⁸, suçun unsurlarının bulunmadığı ge-
rekçesiyle beraat kararı verilmesi hali dışında, (özellikle delil yetersizliğinden
beraat kararı verilmesi durumunda) eylemin suç oluşturup oluşturmadığının
hukuk yargıcı tarafından değerlendirilip saptanması gerektiği belirtilmiştir.

Haksız fiile dayanan tazminat davasında hâkim, aynı fiil nedeniyle ceza
mahkemesinde devam eden yargılama sürecini bekletici sorun yapamaz³⁹. Zira
bekletici sorun, bir davada hüküm verilebilmesinin başka bir davaya kısmen
veya tamamen bağlı olması hâline münhasırdır (HMK m. 165). Oysa bu du-
rumda hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukukî bilgi ile çözümlenmesi

³⁷ Yargıtay 4. HD., T: 23.10.2000, E: 2000/5922, K: 2000/9039 (Karara konu olayda, elektrik çarpması sonucu davacının tazminat istemi söz konusudur. Dava şirket ve çalışanları aleyhinde açılmıştır. Ancak şirket yetkilileri aleyhinde açılan ceza davası beraat ile sonuçlanmıştır. Bu durumda, şirket yetkilileri aleyhinde açılacak olan davanın ceza zamanaşımına değil, bir (iki) yıllık kısa zamanaşımı süresine tabi olduğu, bu sürenin geçmiş olması nedeniyle bunlar hakkındaki davanın zamanaşımından reddi gerektiğine karar verilmiştir (Kılıçoğlu, s. 501, dn. 670).

³⁸ Yargıtay HGK, T: 18.11.1981, E: 1979/4-231, K: 1981/744 (Kazancı İçtihat Bankası) "...hukuk hâkimi, ceza tertibine ilişkin olarak ceza hâkimince verilen ve suçun işlendiğine ya da işlenmediğini kesinlikle tespit eden bir hüküm varsa, bununla bağlıdır (BK m. 53, TBK m. 74). Ancak, ceza hâkimi eylemin suç olup olmadığı üzerinde durmaksızın delil yetersizliği nedeniyle beraat kararı vermiş olursa hukuk hâkimi bununla bağlı olmayarak haksız eylemin suç niteliğini taşıyıp taşımadığını araştırır. Bunun gibi ortada böyle bir hüküm bulunmaması halinde de hukuk hâkimi, cezai sorumluluğu gerektiren bir eylemin işlenmiş olup olmadığını serbestçe inceleyip takdir eder ve olaya uygulanacak zamanaşımını belirler." Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T: 20.12.2010, E: 2010/14109, K: 2010/13254 (UYAP); Yargıtay 4. HD., T: 28.12.2007, E: 13984, K: 16462 (Çelik, s. 321); Yargıtay 4. HD., T: 11.10.2001, E: 5007, K: 9346 (Çelik, s. 321); Yargıtay, 11. HD., T: 22.04.1999, E: 1998/8330, K: 1999/3098 (Kazancı İçtihat Bankası).

³⁹ Kılıçoğlu, s. 482-483. Aksi görüş için bkz. Erdem, s. 142. Ayrıca Yargıtay'ın da aksi yönde verdiği kararlar bulunmaktadır. Örnek olarak bkz. Yargıtay 3. HD., T: 30.03.2009, E: 2009/2018, K: 2009/5425 (UYAP).

mümkün olan bir konu söz konusudur⁴⁰. Bu tür olaylarda hâkimin bilirkişiye başvurmasını yasaklayan HMK'nun 266. maddesinin kıyasen uygulanması suretiyle hukuk yargıcının ceza davasının sonucunu bekletici mesele yapmaması gerektiğini söyleyebiliriz. Ayrıca yargının ağır işleyişi karşısında (hükmün kesinleşmesi için beklenecek süre de göz önünde bulundurulduğunda) ceza mahkemesi kararını beklemek mağdurun mağduriyetini arttıracak sonuçlara yol açabilir⁴¹.

Haksız eylem failinin olaydan sonra ölmesi durumlarında, (fiile ve tazminat alacaklısının hakkına öncelik verilmesi gerekliliği) ve ayrıca külli halefiyetin doğal bir sonucu olarak ceza zamanaşımının mirasçılar aleyhine açılan tazminat davasında uygulanması gerekir⁴². Bu konuya ileride ayrıntılı bir şekilde yer verileceğinden şimdilik bu kadarını açıklamakla yetiniyoruz.

Mağdurun ölmüş olması halinde, TBK m. 53 gereği yakınların maddi tazminat talepleri ve TBK m. 56/2'ye dayanan manevi tazminat talepleri için de ceza zamanaşımı süresi uygulanmalıdır⁴³.

Ceza kanunlarına göre suç teşkil eden bir haksız fiil, genel af suçu olmaktan çıkarılırsa, artık hukuk mahkemesinde görülen tazminat davası için ceza zamanaşımı uygulanmayacaktır⁴⁴. Genel af kabul edildiği için ceza zamanaşımı uygulanması durumu ortadan kalkmış ise, hukukî güvenlik gereği TBK m. 72/1, ilk cümlede yer alan iki ve on yıllık zamanaşımı sürelerinin, genel af kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren işlemeye başlaması gerekir⁴⁵.

⁴⁰ Aydos, s. 404-405.

⁴¹ Aydos, s. 405.

⁴² Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 77; Eren, s. 836; Çelik, s. 324; Erdem, s. 145; Narter, s. 1421; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 726. Aksi görüş için bkz. Tutumlu, s. 61.

⁴³ Erdem, s. 145; Yargıtay 4. HD., T: 27.01.2009, E: 2008/4422, K: 2009/1139 (Kazancı İçtihat Bankası) "Dava, trafik kazası sonucu desteğin ölümü nedeniyle maddi ve manevi tazminat istemlerine ilişkindir. Olayda uygulanacak zamanaşımı, uzamış (ceza) zamanaşımıdır."

⁴⁴ Oğuzman / Öz, cilt 2, s. 76; Eren, s. 835; Çelik, s. 327; Feyzioğlu, cilt 1, s. 711; Kılıçoğlu, s. 503; Erdem, s. 143; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 724; Tutumlu, s. 58; Özkaya, s. 243; Uygur, Şerh, s. 533; Antalya, s. 512; Narter, s. 1421; Gökcan, s. 910; Akçay, s. 76-77; Karacabey, s. 89; Arık, K. Fikret: "Haksız Fiil Zamanaşımı Af Halinde Ceza Zamanaşımı Tatbik Edilir mi? Edilmezse Tazminat Davasının Zamanaşımı Ne Zaman Başlar?", SBF, 1954/3, s. 251 vd.; Yargıtay İBK. T: 07.12.1955, E: 1955/17, K: 1955/26 (Erdem, s. 143).

⁴⁵ Oğuzman /Öz, cilt 2, s. 77; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 724; Erdem, s. 143; Eren, s. 835; Tandoğan, s. 364-365; Karacabey, s. 90-91; Narter, s. 1421; Antalya, s. 512; Yargıtay, TBK m. 72/1, 1. cümlede yer alan sürelerin bu durumda ne zaman işlemeye başlayacağı konusunda çelişkili kararlar vermiştir. Şöyle ki, bazı kararlarında af yasaının yürürlüğe girmesi ile başlayacağını (Yargıtay HGK., T: 20.10.1954, E: 1954/4-143, K: 1954/146; Yargıtay 3. HD., T: 06.02.1969, E: 1969/705, K: 1969/756), bazı kararlarında ise ceza mahkemesinin af kanununa uygun olarak cezanın düşmesine karar verdiği ve bu kararın kesinleştiği tarih-

Örneğin⁴⁶, fiilin işlendiği tarihte mağdur zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmiş olsa dahi, on beş yıllık ceza davası zamanaşımına tabi olan bir fiil iki yıl sonra genel af sonucu cezalandırılmaktan çıkarılınca, iki yıllık kısa (nispi) zamanaşımı süresi dolmuş sayılmayacak ve af tarihinden itibaren yeniden işlemeye başlayacaktır. Fakat, on yıllık mutlak zamanaşımı süresi, on yıldan daha uzun olan eski ceza zamanaşımı süresi ile sınırlı olmak üzere uygulanmalıdır. Aksi halde, eski ceza zamanaşımı süresinden bile uzun bir süre gündeme gelebilir⁴⁷.

Genel affın aksine özel af, fiili suç olmaktan çıkarmadığından ve sadece cezayı ortadan kaldırdığından, bu halde tazminat davalarında ceza zamanaşımının dikkate alınması gerekecektir⁴⁸.

Herhangi bir af olmaksızın, fiil hakkındaki ceza zamanaşımının kısaltılması halinde, kısaltılmış zamanaşımı yine de TBK m. 72'deki iki ve on yıllık zamanaşımı sürelerinden daha uzunsa, bu haliyle ceza zamanaşımı uygulanmaya devam edecektir. Kısaltılan ceza zamanaşımının, anılan zamanaşımı sürelerinden daha kısa olması halinde ise, bu kısaltma tarihinden itibaren artık şartları çerçevesinde TBK m. 72'deki iki ve on yıllık zamanaşımı süreleri işlemeye başlayacak ve tazminat davasında uygulanma niteliğine sahip olacaktır. Fakat, burada da on yıllık mutlak zamanaşımı süresinin, on yıldan daha uzun olan eski ceza zamanaşımı süresi ile sınırlı olmak üzere uygulanması gerektiğine dikkat edilmelidir⁴⁹.

B. Fiil İçin Ceza Kanunlarının Öngördüğü Zamanaşımı Süresi TBK m. 72'de Düzenlenen Sürelerden Daha Uzun Olmalıdır

Haksız fiil teşkil eden eylemin aynı zamanda suç teşkil etmesi halinde, ceza zamanaşımının uygulanabilmesi için, bu suçla ilgili olarak kabul edilen ceza zamanaşımı süresinin tazminat alacağına ilişkin zamanaşımı süresinden daha uzun olması gerekmektedir⁵⁰.

ten itibaren başlayacağını ifade etmiştir (Yargıtay 15. HD., T: 15.05.1975, E: 1975/2615, K: 1975/2626; Yargıtay HGK., T: 18.11.1981, E: 1979/4-231, K:1981/744 "Af Yasası kamu davası açılmadan önce çıkmış ise, bir yıllık hukuk zamanaşımı süresi Af Yasasının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, şayet Af Yasası kamu davasının açılmasından sonra çıkmış ise, bu takdirde de af nedeniyle ceza davasının düşmesine ilişkin kararın kesinleşmesi gününden itibaren işlemeye başlayacaktır").

⁴⁶ Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 77.

⁴⁷ Erdem, s. 143.

⁴⁸ Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 76; Eren, s. 835; Kılıçoğlu, s. 503; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 724; Tutumlu, s. 58; Erdem, s. 144; Çelik, s. 326; Narter, s. 1421; Gökcan, s. 910; Karacabey, s. 90; Yargıtay 4. HD., T: 11.12.1978, E: 12356, K: 13942 (Tutumlu, s. 58, dn. 135).

⁴⁹ Erdem, s. 144.

⁵⁰ Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 75; Eren, s. 836; Erdem, s. 138; Kılıçoğlu, s. 495; Çelik, s. 308;

Ceza zamaşaşımı süresinin kabul ediliş nedeni gözetildiğinde, daha uzun olmak koşuluyla bu sürenin hem iki yıllık kısa zamaşaşımı süresi hem de on yıllık mutlak zamaşaşımı süresi açısından uygulanması gerektiği kabul edilmiştir⁵¹.

On yıldan fazla ceza zamaşaşımı süresinin gündeme geldiği bir durumda, artık kısa (nispi) ve mutlak zamaşaşımı süresi devre dışı kalacaktır. Yani, bu durumda, bu süre hem iki yıllık kısa zamaşaşımı süresinin hem de on yıllık mutlak zamaşaşımı süresinin yerini alacak⁵², tazminat davası en geç bu sürenin sonuna kadar açılabilir. Örneğin, ceza zamaşaşımı süresi onbeş yıl ise, fiilin gerçekleştiği tarihte zarar ve sorumlu kişiyi öğrenen zarar gören, iki yıl değil on beş yıl içinde dilediği vakit dava açabilecektir.

Ceza zamaşaşımı süresi, kısa zamaşaşımı süresinden uzun, mutlak zamaşaşımı süresinden kısa ise, bu durumda sadece kısa zamaşaşımı süresinin yerine uygulanma imkanına sahip olacak, on yıllık süreye bir etkisi olmayacaktır⁵³. Burada da zarar gören, zarar ve sorumlu kişiyi ne zaman öğrenmiş olursa olsun ceza zamaşaşımı süresi içinde tazminat davası açabilecek, ancak on yıllık sürenin geçmemiş olmasına dikkat edecektir. Örneğin, ceza zamaşaşımının sekiz yıl olduğu bir olayda, zarar gören, zarar ve tazminat sorumlusunu öğrenmesinden itibaren iki yıldan fazla bir süre geçmiş olsa bile, eğer olayın üzerinden sekiz yıl geçmemişse tazminat davası açabilecektir.

Buna karşın, ceza zamaşaşımı süresi dolmuş olsa dahi, TBK m. 72/1, ilk cümle uyarınca, zarar gören, zarar ve tazminat sorumlusunu öğrendiği tarih-

Tutumlu, s. 59; Uygur, Şerh, s. 531; Narter, s. 1420; Gökcan, s. 910; Akçay, s. 76; Aydos, s. 405; Mustafa Kılıçoğlu, s. 790; Karacabey, s. 86. Eğer ceza zamaşaşımı süresi, iki yıllık kısa zamaşaşımı süresinden daha kısa ise, o zaman yine TBK m. 72/1, ilk cümle (hukuk zamaşaşımı) olaya uygulanacaktır. Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., T: 18.11.1981, E: 1979/4-231, K: 1981/744 (Kazancı İçtihat Bankası) "Eğer ceza kanunundaki ya da ceza hükümlerini taşıyan kanunlardaki bu eylem için kabul edilen zamaşaşımı süresi, Borçlar Kanunundaki bir (iki) yıllık süreden daha kısa ise, o zaman yine BK m. 60/1 (TBK m. 72/1, 1. cümle) olaya uygulanacak; ceza kanunundaki zamaşaşımı süresi BK m. 60/1'deki (TBK m. 72/1, 1. cümledeki) süreden daha uzun ise, o zaman bu uzun süre tazminat davaları için de uygulama yeri bulacaktır."

⁵¹ Eren, s. 836; Kılıçoğlu, s. 496; Erdem, s. 137; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 725; Tandoğan, s. 361; Karahasan, cilt 2, s. 600; Narter, s. 1420; Gökcan, s. 910-911; Karacabey, s. 86; Tutumlu, s. 59.

⁵² Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 75; Eren, s. 836; Kılıçoğlu, s. 496; Erdem, s. 137; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 725; Karacabey, s. 86; Narter, s. 1420; Akçay, s. 76.

⁵³ Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 75-76; Çelik, s. 308; Eren, s. 836; Erdem, s. 137-138; Karahasan, cilt 2, s. 601; Tandoğan, s. 361; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 725; Karacabey, s. 86; Narter, s. 1420; Gökcan, s. 911; Tutumlu, s. 59; Akçay, s. 76-77.

ten itibaren işlemeye başlayan iki yıllık kısa zamanaşımı süresi içinde tazminat davası açabilir⁵⁴. Elbette burada on yıllık mutlak zamanaşımı süresi etkisini sürdürmeye devam edecektir. Örneğin, ceza zamanaşımının sekiz yıl olduğu bir olayda, zarar gören, zarar ve sorumlu kişiyi yedi yıl sonra öğrenmişse iki yıl içinde, dokuz yıl sonra öğrenmişse bir yıl içinde tazminat davası açmalıdır.

III. CEZA ZAMANAŞIMININ UYGULANACAĞI KİŞİLER

A. Genel Olarak

Ceza zamanaşımı kural olarak ancak suç teşkil eden haksız eylemi işleyenler hakkında (yani cezaen sorumlu olanlara) uygulanır. Başkasının suç teşkil eden bir fiilinden dolayı tazminat sorumluluğu altında olan (yani kendi fiilleri suç teşkil etmeyen) kişiler hakkında TBK m. 72/1, 2. cümle uygulanmaz⁵⁵. Ancak ek kusur durumunda, ceza zamanaşımının bu kişiler hakkında da uygulanacağı kabul edilmektedir. Örneğin, kusur koşulu aranmadan tazminat sorumluluğu altında bulunan bir kişinin, zararın meydana gelmesinde ayrıca bir kusurunun bulunması (yani kendi eyleminin ayrıca bir suç teşkil etmesi) halinde bu kişi hakkında da ceza zamanaşımı uygulanır.

⁵⁴ Öğretideki tartışmalar için bkz. Mustafa Kılıçoğlu, s. 800-801; Yargıtay 4. HD., T: 30.06.1987, E: 4153, K: 5443 (Uygur, cilt 3, s. 2832) "...dava, gerek BK m. 60'da (TBK m. 72'de) öngörülen bir (iki) yıl, gerekse ikinci fıkrasında öngörülen uzamış zamanaşımı içinde açılmamış ise de, olay tarihinden itibaren on yıl içinde açılmış bulunmaktadır. Bu on yıl içinde açılma, aynı zamanda zarar ve faile ittildan itibaren bir (iki) yıl içinde açılma koşullarını da taşıyorsa...mahkemenin zamanaşımı def'ini reddetmesinde hukuka aykırı bir yön yoktur."; Yargıtay HGK., T: 16.04.2008, E: 2008/4-326, K: 2008/325 (Kazancı İçtihat Bankası) "...Ancak, zarar veya onun faili, uzamış zamanaşımı süresinin bitmesinden sonra öğrenilmiş ise; davanın öğrenme tarihinden itibaren, 2918 sayılı Kanununun 109. maddesindeki iki yıllık süre içerisinde açılması gerekir."; Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T: 07.07.2003, E: 2003/7515, K: 2003/8906 (Kazancı İçtihat Bankası).

⁵⁵ Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 77; Eren, s. 836; Kılıçoğlu, s. 497; Erdem, s. 145; Reisoğlu, s. 271; Akçay, s. 77; Karahasan, cilt 2, s. 603; Mustafa Kılıçoğlu, s. 800; Antalya, s. 511; Özkaya, s. 246; Uygur, Şerh, s. 531; Gökcan, s. 911; Nomer, s. 169; Kayıhan, s. 233; Karacabey, 88; Tutumlu, s. 60 vd.; Yargıtay 4. HD., T: 23.06.1967, E: 4436, K: 5427 (Tutumlu, s. 61, dn. 149) "BK m. 60/2'de (TBK m. 72/1, 2. cümlede) yazılı olan ve suç niteliği bulunan haksız eylemlere ilişkin olan tazminat davalarında ceza zamanaşımının uygulanacağı kuralı, yalnız haksız eylemi işleyenlere karşı açılan davalarla sınırlıdır. Suç niteliğindeki haksız eylemden ötürü, malca sorumlu olanlara karşı açılan davalarda uygulanacak zamanaşımı, TCK m. 465'deki düzenleme hariç, BK m. 60'da (TBK m. 72/1, ilk cümlede) yazılı bir (iki) yıllık zamanaşımı uygulanır." Yargıtay 4. HD., T: 09.04.2009, E: 2008/10964, K: 2009/5304 (UYAP) "...ceza sorumluluğu olmadığı için gazete sahibi hakkında uzamış (ceza) zamanaşımının uygulanması olanağının da bulunmadığı belirgindir."

B. Sebep (Kusursuz) Sorumluluklarda Ceza Zamaşıımı

Aynı fiil yüzünden başka hukuki sebeplerle (örneğin adam çalıştırının⁵⁶ ve ev başkanının sorumluluğunda olduğu gibi) kusursuz⁵⁷ sorumlu olanlar hakkın-

⁵⁶ Yürürlükten kaldırılan 765 sayılı TCK'nun 465. maddesi kapsamındaki suçlarda bu kişiler hakkında da ceza zamaşıımı uygulanıyordu. Anılan hüküm şu şekilde düzenlenmişti: "Bir kimsenin veya bir şirketin hizmetinde bulunanlar tarafından vazife ve hizmet sırasında işlenen 455 ve 459'uncu maddelerde yazılı cürümlerden dolayı hükmedilecek tazminattan o kimse veya şirket malen mes'uldür." Bu düzenleme karşısında Yargıtay, BK m. 55 hükmüne nazaran, TCK m. 465 hükmünün özel bir düzenleme olduğunu kabul etmekte ve çalışanın TCK m. 455 ve TCK m. 459 hükmünde belirtilen suçları işlemesi halinde, tazminat sorumluluğu açısından adam çalıştırın hakkında da ceza zamaşıımın uygulanacağını kabul etmekteydi. Nitekim Yargıtay 4. Hukuk Dairesi bir kararında aynen şu şekilde karar vermiştir: "Somut olayda davacıya zarar verenin davalı tarafından çalıştırılan konumunda bulunduğu tartışmasızdır. Böyle bir kişinin verdiği zarardan zararı veren kişiyle birlikte onu çalıştırın da hukuki sorumluluğu bulunacağı BK'nun 55. maddesinde ifade edilmiştir. BK'nun anılan maddesinde genel düzenleme dışında TCK'nun 465. maddesinde bir kimsenin veya bir şirketin hizmetinde çalışanlar tarafından çalıştırları sırada işlenen ve TCK'nun 455 ve 459. maddelerinde yazılı eylemlerden dolayı hükmedilecek tazminattan haksız eylemi yapan kişi veya çalıştırın da sorumlu olacağı ifade edilmiştir. Açıklanan şu yasal düzenlemeler itibarıyla TCK'nun 465. maddesinin, BK'nun 55. maddesine göre daha özel nitelik taşıdığı ve çalıştırın da hukuki sorumluluğunun TCK'nun 455 ve 459. maddelerindeki eylemlerle sınırlı tutulduğu anlaşılmaktadır. Yasa koyucu böyle bir düzenlemeyi getirmiş olduğuna göre çalışanın özensiz davranması nedeniyle meydana getirdiği zarardan dolayı çalışanın tabi olduğu zamaşıımının çalıştırın için de uygulanması gerektiği sonucuna varılmalıdır." (Yargıtay 4. HD., T: 31.01.2000, E: 1999/10753, K: 2000/610, Tutumlu, s. 184-186). Anılan Yargıtay kararına muhalefet şerhi koyan Yargıtay üyeleri, adam çalıştırın hakkında ceza davası zamaşıımı süresinin ceza yargılaması devam ettiği sürece söz konusu olabileceğini, ceza mahkemesinde karar verildikten sonra ceza zamaşıımının uygulanmayacağı belirtmişlerdir. Nitekim Yargıtay HGK., T: 27.06.2001, E: 4-472, K: 547 sayılı kararında (Tutumlu, s. 66-67) "TCK'nun 465. maddesinin verdiği bu imkan sonucu sadece ceza davasının devam ettiği sürece BK'nun 60/1. maddesindeki bir yıllık sürenin dolduğundan söz edilemeyecektir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; ceza davasının varlığı nedeniyle uzamış olan zamaşıımının (uzamış) zamaşıımı süresi kadar olmayıp, haksız fiil sorumlusu hakkındaki ceza davasının süresi ile sınırlıdır." şeklinde karar vermiştir (Akçay, s. 77, dn. 128). Ne var ki, 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'da, mülga TCK m. 465'in karşılığı bulunmadığı gibi, 5271 sayılı CMK ile, mülga 1412 sayılı CMUK m. 365'te düzenlenen kamu davasına katılarak şahsi hakların hüküm altına alınması usulü de kaldırılmıştır. Diğer yandan, 5237 sayılı TCK'nun 20/2. maddesi ile tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımının uygulanamayacağı kabul edilmiştir. Bu nedenle yeni yasalara göre (01.06.2005 tarihinden sonra), adam çalıştırın gerek ceza ve tüzel kişiler hakkında istisnasız olmaksızın ceza zamaşıımı uygulanamayacaktır.

⁵⁷ Kusurun aranmadığı sorumluluk hallerine Türk Borçlar Kanununda, ayırt etme gücünden yoksun kimselerin hukuki sorumluluğu (TBK m. 65), adam çalıştırın sorumluluğu (TBK m. 66), hayvan tutucusunun sorumluluğu (TBK m. 67), bina malikinin sorumluluğu (TBK m. 69) ile Türk Medeni Kanununda düzenlenen taşınmaz malikinin sorumluluğu (TMK m. 730) ve aile başkanının sorumluluğu (TMK m. 369) gösterilebilir. Bunun dışında özel kanunlarla 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda (m. 85) düzenlenen araç işletenin sorumluluğu, 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'na göre (m. 134) sivil hava aracı işletenin sorumluluğu

da ceza zamaşaşımı uygulanmaz⁵⁸. Örneğin, bir şahsın yanında çalışan şoförün kaza sonucu bir kişiye yaralaması halinde, fiil aynı zamanda suç teşkil ediyorsa şoför aleyhine açılacak tazminat davası, ceza zamaşaşımı süresi içinde zamaşaşımına uğrar. Halbuki, aynı fiilden dolayı adam çalıştıran sıfatıyla işveren aleyhine açılacak olan tazminat davası hukuk zamaşaşımı süresine tabidir. Yargıtay kararlarının büyük çoğunluğunun da bu yönde olduğu görölmektedir⁵⁹.

C. Tüzel Kişi Organlarının Sorumluluğunda Ceza Zamaşaşımı

Organlarının suç niteliğindeki haksız fiilleri nedeniyle tüzel kişiye karşı açılacak tazminat davaları açısından ceza zamaşaşımının uygulanıp uygulanmayacağı öğretide tartıřmalıdır⁶⁰. TMK m. 48/2 gereği, tüzel kişilerin, organlarının eylemlerinden dolayı sorumlu oldukları kabul edilmekle beraber, bu sorum-

ve nihayet 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyetleri Kanunu'na (m. 62) göre Devletin askerî manevra ve atışlardan doğan sorumluluğu da kusursuz sorumluluk halleridir.

⁵⁸ Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 77; Kılıçoğlu, s. 497; Erdem, s. 145; Antalya, s. 514; Tandoğan, s. 363-364; Reisoğlu, s. 271; Tutumlu, s. 61; Özkaya, s. 246; Narter, s. 1421; Nomer, s. 169; Karacabey, s. 88; Kayıhan, s. 233; Beyazyüz, Selçuk - Zapata, Tan Tahsin: Borçlar Hukuku, Ankara 2005, s. 100; Saymen/ Elbir, s. 529; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, s. 725; Tunçomağ, s. 526; Eren, s. 836 "...TBK m. 69'a göre adam alıştıranla TMK m. 369'a göre ev başkanının sorumluluğu, çalışanın (işçinin) veya ev başkanlığı altında bulunan (küçük, kısıtlı, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan) kişilerin davranışına değil, adam alıştıranın veya ev başkanının objektif özen ödevinin ihlaline dayandığı için, ceza davası zamaşaşımı süresi adam çalıştıran ve ev başkanı aleyhine açılan davalarda uygulanmaz. Ancak, bunların davranışı, suç teşkil eden bir fiil niteliği arzettiği takdirde ceza zamaşaşımı uygulama alanı bulur."

⁵⁹ Yargıtay 4. HD., T: 14.02.2005, E: 2005/7601, K: 2005/1176 "Eylem suç teşkil edip olayda ceza zamaşaşımının uygulanması gerekir ise, bu süre ancak haksız eyleme katılan için kabul edilebilir. Halbuki, davalı, eylemin faili olmayıp hakkında, TMK m. 369'a göre dava açılmıştır. Bu durumda ceza zamaşaşımının uygulama olanağı bulunmamaktadır. Bu halde süre bir (iki) yıldır."; Yargıtay HGK., T: 27.06.2001, E: 2001/4-472, K: 2001/547 "...ceza zamaşaşımının ancak suç işlemiş olan veya onun fiiline bir şekilde katılmış olanlara karşı uygulanacağı, adam çalıştıran ve malca sorumlu olanlara uygulanamayacağı..."; Yargıtay 4. HD., T: 15.01.1979, E: 1978/12904, K: 1979/146 "Kural olarak, ceza (uzamış) zamaşaşımı, haksız eylemi işleyen kişilere karşı açılan davalarda uygulanabilir. Buna karşılık, Medeni hukuk yönünden sorumlu olan üçüncü kişiler hakkında BK'nun 60/2. (TBK'nun 72/1, 2. cümle) maddesi hükmünün uygulanabilme olanağı yoktur. Örneğin, cezayı gerektiren haksız eylemi işleyen kimseyi istihdam eden (BK m. 55, TBK m. 66) ya da organlarından sorumlu olan tüzel kişilere (TMK m. 48) ceza davasına ilişkin zamaşaşımı uygulanamaz." Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T: 19.10.2009, E: 2009/32, K: 2009/11542; Yargıtay 4. HD., T: 27.01.2003, E: 2002/10604, K: 2003/805; Yargıtay 4. HD., T: 23.12.2002, E: 2002/9964, K: 2002/14403; Yargıtay 4. HD., T: 30.06.1977, E: 1976/893, K: 1977/7606 (Karacabey, s. 88, dn. 38); Yargıtay 4. HD., T: 21.02.1975, E: 1974/9502, K: 1975/2243 (Karacabey, s. 88, dn. 38).

⁶⁰ Eren, s. 836; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop s. 725-726; Erdem, s. 144; Reisoğlu, s. 272; elik, s. 349 vd. ve s. 412 vd.; Aydos, s. 407-408; Savaş, s. 144; Güleç (Uçakhan), Sema: Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara 2012, s. 255; Tutumlu, s. 63.

luluğun kusur sorumluluğu olup olmadığı konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Gerçeklik kuramından hareket eden bir kısım yazarlar⁶¹ burada organın iradesinin tüzel kişinin iradesi sayılması gerektiği, bu yüzden organın kusurlu eyleminin de tüzel kişiye ait bir eylem olduğu ve kusura dayanan bir sorumluluk bulunduğu, bu nedenle ceza zamaşaşımının uygulaması gerektiği görüşündedirler. Diğer bazı yazarlar ise⁶², tüzel kişinin niteliği gereği kendisinin bir kusur işleyemeyeceğini, organ sıfatını taşıyan gerçek kişilerin kusurlu eylemlerinden kendi kusuru olmaksızın sorumlu tutulduğunu, bu nedenle ceza zamaşaşımının tüzel kişiler yönünden uygulanamayacağını ileri sürmektedir.

Federal Mahkeme, organların tüzel kişinin bir parçasını teşkil ettiklerini, hareketlerinin üçüncü kişilerin hareketi olarak nitelendirilemeyeceğini belirttikten sonra, organların suç niteliğindeki haksız fiillerinden ötürü tüzel kişiye karşı açılacak tazminat davalarında, ceza davası zamaşaşımının uygulama alanı bulacağına karar vermiştir⁶³.

Yargıtay kararlarında ise uzun bir süre organlarının işlediği haksız fiil aynı zamanda suç teşkil etse bile tüzel kişi hakkında (TMK m. 48) ceza zamaşaşımının uygulanamayacağı kabul edilmişti⁶⁴. Ancak, Yüksek Mahkeme son zamanlarda, tüzel kişilerin organlarının işledikleri haksız fiilde, organın fiili tüzel kişiyi sorumluluk altına sokacağından, organı oluşturan kişilerin suç teşkil eden eylemlerinden dolayı tüzel kişi aleyhine açılacak davalarda ceza zamaşaşımı süresinin uygulanması gerektiği görüşünü ileri sürmeye başlamıştır⁶⁵.

⁶¹ Eren, s. 836 ve orada dn. 25'te yollama yapılan yazarlar: Deschenaux/ Tiercier, s. 204; Brehm, Art. 60, N. 98; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop s. 725-726; Erdem, s. 144 ve orada dn. 542'de yollama yapılan yazarlar: Werro N 1466; Tappy, s. 393; Reisoğlu, s. 272; Çelik, s. 349 vd. ve s. 412 vd.; Narter, s. 1420; Antalya, s. 514; Aydos, s. 407-408; Savaş, s. 144.

⁶² Eren, s. 836, dn. 25'te yollama yapılan yazarlar: Oser/Schonenborger, Art 60 N 15, Von Büren s. 427; Güleç, s. 255; Tutumlu, s. 63; Nomer, s. 169.

⁶³ BGE 112 II 189 vd.; 111 II 440;112 II 190 (Eren, s. 836, dn. 25); BGE 133 III 6; BGE 125 III 339, JdT 1999 I 859; BGE 111 II 429 (Erdem, s. 144, dn. 542); RO 112 II 172, 08.04.1986 (Savaş, s. 144, dn. 81).

⁶⁴ Yargıtay HGK., T: 11.06.2003, E: 2003/4-359, K: 2003/406 (Kazancı İçtihat Bankası) "...tüzel kişilerin organlarının işledikleri haksız fiil aynı zamanda suç teşkil etse bile...ayrık durumlar dışında tüzel kişi hakkında uzamış ceza zamaşaşımının uygulanamayacağı..."; Yargıtay 4. HD., T: 15.01.1979, E: 1978/12904, K: 1979/146 (Kazancı İçtihat Bankası) "...ceza gerektiren haksız eylemi işleyen kimseyi istihdam eden (BK m. 55, TBK m. 66) ya da organlarından sorumlu olan tüzel kişilere (TMK m. 48), ceza davasına ilişkin zamaşaşımı uygulanamaz."; Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T: 28.03.2011, E: 2010/3587, K: 2011/3269 (UYAP); Yargıtay 7. HD., T: 03.11.2009, E: 2009/2530, K: 2009/4905 (UYAP); Yargıtay 4. HD., T: 12.01.2009, E: 2008/4564, K: 2009/295 (UYAP); Yargıtay 4. HD., T: 20.01.2000, E: 1999/9466, K: 2000/284 (Kazancı İçtihat Bankası); Yargıtay 4. HD., T: 05.03.1984, E: 1984/1671, K: 1984/2104 (Kazancı İçtihat Bankası).

⁶⁵ Yargıtay HGK., T: 26.09.2012, E: 2012/4-319, K: 2012/619 (Kazancı İçtihat Bankası) "Tüzel kişilerin organlarının işledikleri haksız fiil aynı zamanda suç teşkil ediyorsa ceza zamaşaşımı

D. Motorlu Araç İşletenin Sorumluluğunda Ceza Zamaşıımı⁶⁶

Yargıtay'ın konuya ilişkin olarak verdiği eski tarihli kararlarında KTK m. 109/2'de öngörülen ceza davası zamaşıımı süresinin işleten ve araç sahibi hakkında uygulanamayacağı görüşünü kabul ettiği anlaşılmaktadır⁶⁷. Bununla birlikte, ülkemizde her geçen gün artış gösteren trafik kazaları sonucu doğan zararlar nedeniyle mağdur kişileri korumak düşüncesiyle Yargıtay'ın sonraki tarihli kararlarında, ceza zamaşıımı süresinin işleten açısından da uygulanacağı yönünde görüşünü değiştirdiği görülmektedir⁶⁸. Bu kararlar ile, motorlu araç işletenlerin, sürücünün suç teşkil eden fiillerinden dolayı cezaen sorumlu tutulmadıkları halde, tazminat sorumluluklarının daha uzun zamaşıımı süresine tabi olduğu kabul edilmiştir⁶⁹. Böylelikle Yüksek Mahkeme, motorlu araç işletenin kusursuz sorumluluğu ile diğer bazı kusursuz sorumluluk halleri arasında, ceza zamaşıımının uygulanırılığı noktasında ciddi bir çelişki yaratmıştır.

E. Mirasçılardan Sorumluluğunda Ceza Zamaşıımı

Ceza zamaşıımının failin ölmesi nedeniyle mirasçılara karşı açılacak davalarda uygulanıp uygulanmayacağı konusu ise öğretilerde tartışmalıdır. Doktrinde

süresi, tüzel kişi aleyhine açılan tazminat davasında da uygulanır." Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T: 03.12.2013, E: 15875, K: 19016 (UYAP).

⁶⁶ Konuyla ilgili 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 109. maddesi aynen şu şekilde kaleme alınmıştır: "Motorlu araç kazalarından doğan maddi zararların giderilmesine ilişkin istemler, zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği günden başlayarak iki yıl ve herhalde kaza gününden başlayarak on yıl içinde zamaşıımına uğrar. Dava cezaı gerektiren bir eylemden doğar ve ceza kanunu bu eylem için daha uzun bir zamaşıımı süresi öngörmüş bulunursa, bu süre maddi tazminat istemleri için de geçerlidir." Görülmektedir ki, 818 Sayılı BK m. 60 ile 2918 Sayılı KTK m. 109, zamaşıımı süresinin başlangıcı yönünden birbiriyle uyumlu olmakla birlikte, zamaşıımı süresi yönünden birbirlerinden ayrılmaktaydı. Ancak bu fark da 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6098 sayılı TBK m. 72 ile ortadan kaldırılmış, böylelikle aralarında tam bir uyum sağlanmıştır.

⁶⁷ Yargıtay 4. HD., T: 11.04.1979, E: 985, K: 4920; Yargıtay 4. HD., T: 13.03.1981, E: 1164, K: 3171; Yargıtay 4. HD., T: 05.03.1984, E: 1671, K: 2104; Yargıtay 4. HD., T: 06.03.1985, E: 296, K: 1832 (Tutumlu, s. 61, dn. 153).

⁶⁸ Yargıtay HGK., T: 12.03.2014, E: 2013/4-544, K: 2014/315 (UYAP) "2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 85/son ve 109/2, mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 102. maddeleri uyarınca, sürücünün eyleminin suç teşkil ettiği hallerde, uzamış ceza davası zamaşıımının işleteni de kapsadığı kabul edilmektedir."; Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., T: 11.06.2003, E: 2003/4-359, K: 406 (Kazancı İçtihat Bankası); Yargıtay HGK., T: 10.10.2001, E: 19-652, K: 705 (Tutumlu, s. 169-170); Yargıtay 4. HD., T: 23.01.2003, E: 2002/9945, K: 2003/760 (Tutumlu, s. 172-173); Yargıtay 4. HD., T: 15.04.1999, E: 1463, K: 3275 (Tutumlu, s. 160); Yargıtay 4. HD., T: 24.04.1989, E:9130, K: 3869 (Tutumlu, s. 152-153).

⁶⁹ Kılıçoğlu, s. 498; İçtihat değişikliğinin eleştirisi için ayrıca bkz. Erdem, s. 146-147; Tutumlu, s. 62; Akçay, s. 79-80.

bir kısım yazarlar⁷⁰ külli halefiyetin doğal bir sonucu olarak, ceza zamanaşımının failin ölmesi nedeniyle mirasçılara karşı açılacak davalarda da uygulanması gerektiği öne sürmüşlerdir. Bazı bir kısım yazarlar da⁷¹ ceza zamanaşımının cezaî yaptırım ve yasaklara ilişkin olduğu ve failin ölümü ile birlikte bu sorumluluğun ortadan kalktığı gerekçesi ile mirasçılar için sadece hukuk zamanaşımının geçerli olacağı görüşündedirler.

Yargıtay kararlarına bakıldığında konu hakkında yerleşmiş bir içtihadın bulunmadığı görülmektedir. Yüksek Mahkeme eski tarihli kararlarında⁷² mirasçılar hakkında koşulları bulunduğu takdirde ceza zamanaşımının uygulanacağı düşüncesinde iken, bir dönem verdiği kararlarda⁷³ mirasçılar için ceza zamanaşımının uygulanmayacağını belirtmiş, yeni tarihli kararlarında ise⁷⁴, yeniden görüş değişikliğine giderek mirasçıların ölenin külli halefi olması gerekçesinden hareketle, mirasçılar hakkında görülen tazminat davalarında ceza zamanaşımının uygulanacağını kabul etmiştir.

IV. CEZA DAVASINDA MÜDAHALE VE ŞAHSİ HAK TALEBİNDE BULUNMANIN ZAMANAŞIMI SÜRESİNE ETKİSİ

A. Ceza Davası Derdest İken

Haksız fiilin bir suç teşkil etmesi durumunda, tazminat davasının ceza zamanaşımına tabi olacağı ve ceza davasından önce zamanaşımına uğramayaca-

⁷⁰ Oğuzman/ Öz, cilt 2, s. 77; Eren, s. 836; Reisoğlu, s. 271; Çelik, s. 324; Feyzioğlu, cilt 1, s. 717; Tekinay/ Akman /Burcuoğlu /Altop, s. 726; Saymen/ Elbir, s. 528; Narter, s. 1420; Gökçen, s. 911; Aşçıoğlu, Çetin: Trafik Kazalarından Doğan Hukuk ve Ceza Sorumlulukları, Sözkesen Matbaacılık, 3. Baskı, Ankara 2012, s. 460; Karahasan, cilt 2, s. 613; Gürkanlar, s. 121; Beyazyüz/ Zapata, s. 100; Savaş, s. 143; Aydos, s. 407; Erdem, s. 145 “Aksi halde, fail ölene kadar ceza zamanaşımına tabi olan bir talebin, onun ölümü ile bu sürenin kapsamından çıkması hukuk güvenliği ile bağdaştırılmaz.”; Mustafa Kılıçoğlu, s. 800 “TBK m. 72/1, 2. cümlelerin hukuki himayesi, tazminat talebinin muhatabı olan kişinin cezalandırılabilirliği ile ilgili olmadığı, aksine zararın gerçekleşmesi ile ilgili olan davranışın cezalandırılabilirliği ile ilgili oluşudur.”

⁷¹ Uygur, Şerh, s. 531; Arsebük, s. 570; Tutumlu, s. 60-61; von Tuhr, s. 388, Tunçomağ, s. 526; Karacabey, s. 88-89.

⁷² Yargıtay 4. HD., T: 31.10.1949, E: 5642, K: 5613 (Tutumlu, s. 60, dn. 145); Yargıtay 4. HD., T: 30.09.1939, E: 2421, K: 1863 (Tutumlu, s. 60, dn. 145)

⁷³ Yargıtay 4. HD., T: 23.01.1964, E: 2925, K: 379 (Tutumlu, s. 60 dn. 146); Yargıtay 4. HD., T: 10.02.1977, E: 77, K: 1444 (Karacabey, s. 88)

⁷⁴ Yargıtay HGK., T: 16.04.2008, E: 2008/4-326, K: 2008/325 (Kazancı İçtihat Bankası) “...uzamış (ceza) zamanaşımı, suç sayılan eylemin failinin, tazminat davasının açılmasından önce veya davanın görülmesi sırasında ölmüş olduğu durumlarda, mirasçılar bakımından da uygulanır.”; Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T: 25.01.1990, E: 1989/6101, K: 1990/285 (Kazancı İçtihat Bankası); Yargıtay 4. HD., T: 14.09.1987, E: 2461, K: 6505 (Kazancı İçtihat Bankası); Yargıtay 4. HD., T: 08.07.1986, E: 1986/4736, K: 1986/5453 (Tutumlu, s. 182-183).

ği 07.12.1955 gün ve 17/26 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararıyla ana ilke olarak kabul edilmişti. Bunun temel dayanağı, zarar görenin, ceza davası devam ettiği sürece müdahale ve şahsi hak isteminde bulunma imkanının bulunması (Mülga 1412 sayılı CMUK m. 365/2) ve bu itibarla haksız fiilin Devlet tarafından takibi sürerken tazminat davasının zamanaşımına uğramasının çelişki yaratmasıydı⁷⁵.

Nitekim Yargıtay'ın yerleşmiş kararlarında da, zarar gören kişinin, 5271 sayılı CMK'nun yürürlüğe girdiği 01.06.2005 tarihinden önce ceza davasına katılıp şahsi hak isteminde bulunma imkanı olduğundan, (ceza zamanaşımı süresi geçmiş olsa bile) anılan ceza dosyası kesinleşmediği (derdest olduğu) müddetçe, hukuk davasının zamanaşımına uğramayacağı kabul edilmişti⁷⁶. Ne var ki, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK'da şahsi davaya yer verilmediği gibi, ceza davasına katılmak suretiyle şahsi hak istenebilmesine olanak tanınmadığından, ceza davası devam ettiği müddetçe tazminat davasının zamanaşımına uğramayacağına ilişkin Yüksek Mahkeme kararlarının bir geçerliliği kalmamıştır⁷⁷.

B. Ceza Davası Sonuçlandıktan Sonra

Hemen belirtilmelidir ki ceza davasının açılmış olması ya da şahsi hak istenmeksizin ceza davasına müdahale talebinde bulunulması zamanaşımının kesilmesi için yeterli değildi (BK m. 133, TBK m. 154)⁷⁸. Bu durumda, bir (iki) yıllık zamanaşımı süresi ile ceza zamanaşımı süresi geçmiş ise, ceza mahkemesi kararının kesinleşmesinden sonra açılacak tazminat davasının zamanaşımına uğradığı kabul edilmektedir.

⁷⁵ Bu konuda ayrıntılı açıklama için bkz. Yargıtay HGK., T: 19.02.2014, E: 2013/4-440, K: 2014/115 (UYAP).

⁷⁶ Yargıtay HGK., T: 22.02.2011, E: 2011/4-640, K: 2012/89 (UYAP) "...hukuk davası, ceza davası derdest iken açıldığına göre zamanaşımı süresinin geçtiğinden söz edilemez."; Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T: 12.06.2012, E: 2012/5092, K: 2012/10286 (UYAP); Yargıtay 4. HD., T: 22.05.2007, E: 2006/7929, K: 2007/6826 (Kazancı İçtihat Bankası); Yargıtay 4. HD., T: 21.05.1992, E: 1991/3938, K: 1992/6776 (Kazancı İçtihat Bankası).

⁷⁷ Bu konuda ayrıntılı içtihatlar için bkz. Yargıtay HGK., T: 08.04.2015, E: 2013/4-1626, K: 2015/1187 (Kazancı İçtihat Bankası); Yargıtay HGK., T: 19.02.2014, E: 2013/4-440, K: 2014/115 (UYAP).

⁷⁸ Yargıtay 4. HD., T: 21.01.2008, E: 2007/4000, K: 2008/286 (Kazancı İçtihat Bankası) "Zamanaşımını kesen sebepler BK m. 133'te (TBK m. 154'te) açıklanmış olup, ceza davasına şahsi hak saklı tutularak müdahale edilmesi zamanaşımını kesen sebeplerden değildir. Yani şahsi hak miktar belirtilerek istenmemişse artık zamanaşımının uzaması söz konusu olamaz."; Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T: 22.01.2013, E: 2012/11089, K: 2013/692 (UYAP); Yargıtay HGK., T: 11.05.1977, E: 1976/4-3068, K: 1977/468 (Kazancı İçtihat Bankası).

Eğer ceza davasında müdahale talebiyle birlikte şahsi hak isteminde bulunmuş ise, bu durum zamaşaşımının kesilmesini sağlamakta ve ceza mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren, BK m. 60/1'deki (TBK m. 72'deki) bir (iki) yıllık zamaşaşımı süresi içinde tazminat davası açılabilmesi mümkündür⁷⁹. Ancak, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK'da şahsi davaya yer verilmediği gibi, ceza davasına katılmak suretiyle şahsi hak istenebilmesine olanak tanınmadığından, ceza mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir (iki) yıllık zamaşaşımı süresinin işlemeye başlayacağı şekildeki görüş ve kararların bir geçerliliği kalmamıştır.

SONUÇ

Hukuka aykırı fillerin büyük bir çoğunluğu hem suç hem de haksız fiil niteliği taşımaktadır. Aynı eylemin borçlar hukuku ve ceza hukukunda farklı zamaşaşımı sürelerine tabi olması, buna bağlı olarak bir suçtan ceza takibatı altında bulunan bir kimsenin aynı fiilden dolayı hukuk mahkemesinde tazminat sorumluluğundan kurtulabilmesi adalete ve hukuksal güvenliğe uygun düşmez. Bu bakımdan kanun koyucu TBK m. 72/1, 2. cümle ile, zarara sebep olan haksız fiil, aynı zamanda ceza kanunlarına göre suç niteliği taşımakta ve ceza kanununda söz konusu fiil için daha uzun bir dava zamaşaşımı süresi kabul edilmiş ise, tazminata davasında da (gerek iki gerekse on yıllık zamaşaşımı süresi bakımından) daha uzun olan ceza kanundaki zamaşaşımı süresinin uygulanacağını öngörmüştür.

Anılan düzenlemenin mağdurun menfaatini koruma amacı gözetildiğinde, olay tarihinden itibaren işlemeye başlayan ceza zamaşaşımı süresi dolmuş olsa dahi, TBK m. 72/1, 1. cümle uyarınca, zarar görenin zararı ve tazminat sorumlusunu öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlayan iki yıllık ve herhalde haksız fiilin meydana geldiği tarihten itibaren işlemeye başlayacak on yıllık zamaşaşımı süresi içinde tazminat davası açabilir.

Ceza davası zamaşaşımının uygulanabilmesi için tazminat sorumluluğuna neden olan fiilin ceza kanunlarına göre suç oluşturması ve cezayı gerektirmesi yeterli olup ayrıca haksız eylem faili hakkında ceza davası açılmış olması veya mahkûmiyet kararı verilmiş olması gerekli değildir. Tazminat davası açıldığı sırada, ceza mahkemesi tarafından verilmiş bir mahkûmiyet kararı yoksa, fi-

⁷⁹ Yargıtay 4. HD., T: 11.11.2013, E: 2013/15452, K: 2013/17336 (UYAP) "...davacının ceza davasının zamaşaşımı nedeniyle ortadan kaldırılması nedeni ile manevi zarar istemi hakkında bir karar verilemeyeceğini öğrendiği, kararın kesinleşme tarihinden itibaren bir (iki) yıl içinde dava açmış bulunması karşısında dava zamaşaşımına uğramamıştır." Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., T: 03.06.2010, E: 5469, K: 6227 (Çelik, s. 357); Yargıtay 4. HD., T: 27.03.1989, E: 10412, K: 2807 (Çelik, s. 358).

lin suç niteliğinde olup olmadığının takdiri hukuk hâkimine ait olacaktır. Buna karşılık ceza mahkemesi mahkûmiyet kararı ya da fiilin suç teşkil etmediği ya da suçun işlenmediği gerekçesiyle beraat yönünde karar vermiş ise, artık hukuk hâkimi ceza hâkiminin kararıyla bağlıdır ve haksız eylemin suç teşkil edip etmediğini araştıramaz. Eğer, ceza mahkemesince verilen beraat kararı, delil yetersizliğinden dolayı verilmişse, tazminat davasına bakan hâkim bu kararla bağlı olmayıp fiilin suç niteliğinde olup olmadığını araştırması gerekecektir. Böyle bir durumda, hukuk hâkimi, fiilin sorumlu kişi tarafından işlenip işlenmediğini de ayrıca takdir edecektir.

Ceza kanundaki daha uzun olan zamanaşımı süresi ancak haksız eylem fiiline (ölümü halinde mirasçılara) karşı açılacak davalarda uygulanır. Haksız fiilden dolayı kusursuz (malen) sorumlu olanlara ceza kanundaki zamanaşımı süresi uygulanmaz. Buna karşılık, organlarının suç teşkil eden eylemlerinden dolayı tüzel kişi aleyhine açılacak davalarda ceza zamanaşımı süresinin uygulanması gerekir. Zira, organın fiili, tüzel kişinin fiili sayılır.

KAYNAKÇA

Akçay, Ergin: *Türk Borçlar Kanununa Göre Zamanaşımı*, Oniki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2010.

Antalya, O. Gökhan: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, cilt 2*, Legal Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul 2015.

Arık, K. Fikret: “Haksız Fiil Zamanaşımı Af Halinde Ceza Zamanaşımı Tatbik Edilir mi? Edilmezse Tazminat Davasının Zamanaşımı Ne Zaman Başlar?”, *SBFD*, 1954/3, s. 251 vd.

Arsebük, Esat: *Borçlar Hukuku*, cilt 1-2, 3. Baskı, Ankara 1950.

Aşçıoğlu, Çetin: *Trafik Kazalarından Doğan Hukuk ve Ceza Sorumlulukları, Sözkese Matbaacılık*, 3. Baskı, Ankara 2012.

Ayan, Mehmet: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Mimoza Yayınları, 6. Baskı, Konya 2010.

Aydos, Oğuz Sadık: “İstisnai Sürenin Nisbi Süreye Etkisi”, *TAAD*, sayı 14, Temmuz 2013, s. 397-415.

Bakıcı, Sedat: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2007

- Beyazyüz, Selçuk - Zapata, Tan Tahsin:** *Borçlar Hukuku*, Ankara 2005.
- Bilgen, Mahmut:** *Özel Hukukta Zamanaşımı*, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2010.
- Çandarlı, Zahid:** *Borçlar Hukukunda Müruruzaman ve Buna Mütedair Temyiz Mahkemesi Kararları*, Titaş Basımevi, Ankara 1943.
- Çelik, Çelik Ahmet:** *Tazminat ve Alacaklarda Sorumluluk ve Zamanaşımı*, Bilge Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2012.
- Erdem, Mehmet:** *Özel Hukukta Zamanaşımı*, Oniki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2010.
- Eren, Fikret:** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin Yayınları, 18. Baskı, Ankara 2015.
- Ergenekon, Yılmaz:** *Türk Borçlar Hukukunda Müruruzamanın Kat'ı ve Tatili ile Mukayesesi*, Ankara 1960.
- Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin:** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, cilt 1, Fakülte-ler Matbaası, 2. Baskı, İstanbul 1976-1977.
- Gökcan, Hasan Tahsin:** *Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku*, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2010.
- Güleç (Uçakhan), Sema:** *Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması*, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara 2012.
- Gürkanlar, Metin:** *Bir Zarara Birlikte Neden Olan Birden Çok Kişinin Sorumluluğu*, Ankara 1982.
- Hatemi-Gökyayla:** *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, Vedat Kitapçılık, 2. Baskı, İstanbul 2012.
- Karacabey, Ö. Faruk:** "Haksız Fiillerde Zamanaşımı", *YD.*, sayı 1, 1979, s. 81-100.
- Karahasan, Mustafa Reşit:** *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 5 cilt, Beta Yayınevi, İstanbul 2003-2004.
- Kayıhan, Şaban:** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2012.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.:** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Turhan Kitapevi, 18. Baskı, Ankara 2014.

- Kılıçoğlu, Mustafa:** *Tazminat Hukuku*, Bilge Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2014.
- Narter, Sami:** *Kusursuz Sorumluluk, Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku*, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2014.
- Nomer, Halûk N.:** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınevi, 10. Baskı, İstanbul 2011.
- Oğuzman, M. Kemal - Öz, M. Turgut:** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, cilt 2, Vedat Kitapçılık, 11. Baskı, İstanbul 2014.
- Özgenç, İzzet:** *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler*, Adalet Bakanlığı Yayını, 3. Baskı, Ankara 2006.
- Özkaya, Eraslan:** *Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler*, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2012.
- Reisoğlu, Safa:** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınevi, 25. Baskı, İstanbul 2014.
- Savaş, Fatma Burcu:** “Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı”, *TBBD.*, sayı 74, 2008 Ocak-Şubat, s. 121-148.
- Saymen, Ferit H. - Elbir, Halid K. :** *Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler*, cilt 1, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1958.
- Tandoğan, Halûk:** *Türk Mes’uliyet Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.
- Tekil, Fahiman:** *Borçlar Hukuku*, İstanbul 1981.
- Tekinay, S. Sulhi - Akman, G. Sermet - Burcuoğlu, Haluk - Altop, Atilla:** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Filiz Kitapevi, 7. Baskı, İstanbul 1993.
- Tunçomağ, Kenan:** *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, cilt 1, Sermet Matbaası, 6. Baskı, İstanbul 1976.
- Tutumlu, Mehmet Akif:** *Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması*, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara 2007.
- Uygur, Turgut:** *Borçlar Kanunu Sorumluluk ve Tazminat Hukuku*, cilt 3, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara 2010.
- Uygur, Turgut:** *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi*, cilt 1, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2013 (Şerh).
- Von Tuhr, Andreas:** *Borçlar Hukuku*, cilt 1-2, çev. Cevat Edege, Yargıtay Yayınları, Ankara 1983.

Yağcıoğlu, Ali Haydar: *Haksız Fiil Sebebiyle Aynı Zarardan Birden Fazla Kimse-
nin Mütessesil Sorumluluğu*, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara 2014.

Yıldırım, Abdulkerim: *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi,
3. Baskı, Ankara 2015.

Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi İctihat Arama Motoru

Kazancı İctihat Bankası